

# הדף היומי



מסכת כתובות - דף ד'

עלון יומי ללומדי הדף היומי ו"ל ע"י מדרשית הדף היומי פ"ת  
לע"נ גיטל מלכה ע"ה בת הר"ר אשר אנטשיל ז"ל

## עיונים על הדף

### איך נדחת אבילות מהתורה מחמת נישואין דרבנן?

מבואר בדברי הגמ', שכאשר המזון לסעודה כבר מוכן, וכפי שנקטו בגמ' שיש הפסד ממון, דחו את דיני האבילות. והסיקה הגמ' למסקנא, שנחלקו רבי אלעזר ורבי יהושע ממתי חלים דיני האבילות, האם כאשר יוצא מפה הבית ללויה. או משיטתם הגולל. וקודם לכן אין דיני אבילות נוהגים. וכאן הקילו, שלאחר הקבורה שמעיקר הדין צריכים לנהוג דיני אבילות, קודם נוהגים שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהגים שבעת ימי אבילות.

צריך ללבן ממתי חלים דיני אונן, ומה דין החתן שהוא אונן וממתי חלים דיני אבילות? מבואר ברש"י (ג' ד"ה אביו), אם יקברו יחולו דיני אבילות בסתימת הגולל לכן לא קוברים עד אחר הנישואין. ובהמשך (ד' ד"ה ופורש) כתב, היות וחלה החתונה נעשה לגבינו כרגל ושוב לא חלים דיני אבילות עד שמסיים את שבעת ימי המשתה מלבד דינים שבצינעא.

שואל הרמב"ן, איך רגל דרבנן דוחה אבילות מן התורה, הרי פסקו הגאונים שיום המיתה והקבורה נוהג בו אבילות והיא מצוה מן התורה, ואיך רגל שלו דוחה את דיני האבילות. מנסה הרמב"ן לומר, אולי קוברים רק למחרת. ותמהה הרמב"ן שהרי מבטלים מצוה מהתורה, שהרי בהלנת המת יש עשה ולא תעשה. (ולפי"י בסנהדרין (מו'): מקבר תקברנו (דברים כא', כג') דיש מצוה לקבורה או רמז עיי"ש בשיטתו. עיי"ש ברש"י שנקט דאיסור הלנת המת עובר ב"ל בעלות השחר כבקדשים ושכיר. ומיהו עשה דביום ההוא כמבואר בר"מ עשה רלא' מהספר' עובר כבר בשקיעת החמה.) אבל מכריח הרמב"ן שבי"ד עוקרים דבר מן התורה בשב ואתעשה.

מדברי הרמב"ן מובאר, שאם לא נקבר המת באותו היום האבילות היא רק מדרבנן. והראיה ממה שהיה צד להרמב"ן לומר, שדילמא השהו את הקבורה עד למחרת. ואז מובן מדוע הרגל שלהם דוחה את האבילות. וכך הוכיח הפנ"י מדברי התוס' ד"ה ובעל. ועיי"ש.

בית הרשב"א בבאור דברי רש"י, שאין כלל דיני אבילות מהתורה. שאם יש דיני אבילות מהתורה לא יתכן שידחו דיני אבילות מחמת יו"ט דרבנן. אולם אף לשיטת הגאונים שיש אבילות מהתורה ביום הקבורה, צריך להעמיד את הסוגיא שקברו רק למחר, ואז דיני אבילות הם מדרבנן ויכול לדחות רגל ידידיה.

בשיטת"ק הביא בשם הרמ"ה ותלמידי הרבינו יונה וכן זכר בפ"י הרא"ש, שאמנם אבילות יום הראשון היא מהתורה, אולם יש אף ראייה מקרא שיום הראשון של שמחת חתן וכלה הוא מדברי תורה ולכן יכול לדחות דיני אבילות מדיני שמחה ששיניהם מהתורה. וז"ל, "והטעם שאינו דוחה שמחת החתן מפני שמחת החתן יום ראשון נמי מן התורה הוא וסמך אקרא דכתיב ביום חתונתו וביום שמחת לבו ואף על גב דהאי קרא לאו גבי חתן כתיב אפילו הכי כיון דאפקייה קרא בלשון חתן שמעינן ששמחת החתן ביום ראשון מן התורה ולפיכך אמרו דכיון שהכל מן התורה והשמחה חלה מעיקרא לא אתי אבילות ודחי שמחה."

### איך מתירים להם להינשא הרי הוא "אונן"?

לפי המבואר בסוגיא, מכניסין את המת לחדר ונישואין וכו' וכפי שיבאר רש"י, שאין קוברים את המת, שאילו היו קוברים את המת תחלה חלה עליו תורת אבילות ושוב אי אפשר לעשות חופה. שואל הריטב"א, נהי דלא חלה אבילות קודם, מ"מ הרי חלה עליו אנינות במי שמתו מוטל לפניו שאסור בבשר ויין ותשמיש המטה. אומר הריטב"א, באנינות הקילו, ועשאוהו כאילו נתיימש מלקוברו, שהוא חותר בבשר ויין ותשמיש המטה.

אולם מה שפשוט לריטב"א שאונן אסור בתשמיש המיטה, לא היה פשוט להרי"ף גאות, שהביא הרמב"ן בתורת אדם (מתו מוטל לפניו אות טו') שסבר, כל עוד לא חלו דיני אבילות, אין איסור לאונן בתשמיש המיטה. אולם הרמב"ן פליג. והוכיח מהסוגיא לפנינו שרק לבעילת מצוה הקלו כפי שמורה לשון הסוגיא, בועל ופורש.

### מדוע אין מונעין תכשיטין מהכלה באותן ל' יום?

מבואר בדברי הברייתא, שבתוך ל' יום אין מונעין מהכלה לבישת תכשיטין. מה ביאור הדבר וכלפי איזה דין אמורים הדברים?

ביאר רש"י (ד"ה וכן מונעין וד"ה כל שלושם) בשביל האבילות אין אוסרין עליה תכשיטיה שלא תתנגה על בעלה, ואע"פ שהן ימי אבילות לשאר בני אדם, וכל שכן משלשים ואילך. עכ"ל. מבואר בדברי רש"י שהנידון הוא להקל על הכלה. אע"פ שלושים יום לאחר הקבורה נוהגים דיני אבילות, נאמרה הלכה להקל על הכלה שלא תתנגה על בעלה ומותרת היא בתכשיטים. ובדאי שמותרת היא בתכשיטים לאחר ל' יום.

אולם הקשו בתלמודי רבינו יונה (בשיטת"ק) על שיטת רש"י שמבואר בתחילת פרק שמיני במסכת יומא, שכלה כל ל' יום הקילו עליה שלא תתנגה על בעלה וכו', אולם מבואר שמכאן ואילך יש איסור. ולכן נוקטים שאמנם בל' יום הקילו עליה כדי שלא תתנגה על בעלה. אולם מכאן ואילך לא כפרש"י שודאי מותרת,

אלא ודאי אסורה. ובמדרכי (מועד קטן אות תתקכ"ד) נקט בבאור רש"י, שהרי אין סברא לומר שלאחר ל' יום יותר חמור מתוך ל', ואם הקלנו בתוך ל' שמותרת בתכשיטים, ודאי מותר לאחר ל'. (ועי' מג"א הלכות יוה"כ ס' תריג' סק"ב. ומה שכתב ע"ז במחצית השקל.)

אולם הרמב"ן והר"ן ועוד, תמהו מדברי הברייתא באבל רבתי, שמבואר שמותרת האשה לעשות שערה וכו' שלא תתנגה על בעלה מיד לאחר ז' יום, א"כ תמהו מה באו לחדש בכלה. ומנין לו לרש"י שהיה צד לאסור ובאו להקל על כלה. ולכן ביארו מדברי הברייתא שאמרה "ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלושים יום", נאמר כאן דין חדש, ללא קשר לתחילת הנושא. ובאו לומר כך, מה יהיה הדין אם בתוך ל' יום לנישואין נולדו לכלה דיני אבילות, על זה אומרים, אפילו הכי היא מותרת בתכשיטים, והחידוש שהותר לה אפילו בתוך ימי השבעה.

### ממתי מונים ל' ימי אבילות?

מבואר בדברי הגמ', לאחר שנקבר המת, מונים שבעת ימי המשתה. ואח"כ מתחילים דיני אבילות. דן הרמב"ן בארוכה מדוע לא נמנה את הימים של ימי המשתה אף לחשבון של ימי האבילות כדון יו"ט דרבנן וכו' עיי"ש בדבריו.

אולם בהלכות אבילות כפי שלמדנו במסכת מועד קטן יש חומרת ל' יום הסמוכים למיתה שאף בהם נוהגים דיני אבילות. ממתי מונים את מנין הימים הנזכרים. נחלקו הראשונים ממתי מונים להם ל' יום לאבילות, וממילא מתי הם מסתיימים. האם מנין הימים מתחיל מרגע הקבורה, ואז יעלה שיום ל' לאבילות הוא יום ל' לנישואין. או מתחילים למנות ל' יום מתחילת ימי האבילות, היינו לאחר ימי השמחה. כלומר של יום של אבילות יסתיימו ביום ל' לנישואין. דעת הרא"ש כאן, הרמב"ם (הלכות אבלות פרק יא' ה"ז), וברמב"ן (בתורת אדם, מתו מוטל לפניו אות טו'), שמנין ל' יום מתחילים למנות מאחרי ימי השמחה. מאידך הראב"ד פליג וסובר שמרגע הקבורה ימי המשתה עולים למנין ל' יום.

מוכיח הגרש"ר (חידושים כאן) ששיטת רש"י היא כשיטת הראב"ד, שהרי כתב רש"י, (הובא בנידון הקודם, לגבי ל' יום שאין מונעין את הכלה מתכשיטים) שמותרת בתכשיטים כל ל' יום כדי שלא תתנגה על בעלה. ומעתה, אם נסבור שמנין ל' יום מתחילים לאחר ימי המשתה, הוי אומר שמסתיימים הל' יום, ביום הל' לנישואים, ואיך מותרת בתכשיטים בשבעה ימים האחרונים, הרי הם לא בתוך ל' לנישואין. ואם רש"י התייר בכל ימי הל' של אבילות לבישת תכשיטים, בהכרח, מנין הל' ימי אבילות הוא מהקבורה ואז חופפים ל' ימי אבילות לל' ימי דיני כלה. (ועי' מה שכתב בפרמ"ג א"א הלכות יוה"כ ס' תריג' על דברי המג"א סק"ב.)

## סיכום הדף

נושא היום: דיני אבילות בימי הנישואין.

**אם הכינו את צורכי החתונה, ומתו אביו של חתן** הדואג למזון הסעודה, או **אם הכלה** הדואגת לתכשיטיה, נישאין, בועל בעילת מצווה. פורש. **נוהגים** שבעת ימי משתה. **ואח"כ** נוהגים שבעת ימי אבילות. **ובאותן הימים** הוא ישן בין אנשים והיא ישנה בין הנשים. (למסקנת הגמ', בין בעל ובין שלא בעל, ודין זה מחמת אבילות.) אולם אם מתו אמו של חתן, או אביה של כלה, דוחים את הנישואין.

**לדעת רפרם בר פפא בשם רב חסדא**, הדין האמור, שמחמת הפסד המזון של החתונה, נדחית האבילות, **דווקא** שכבר נתן מים על הבשר, שעלול להתקלל. **ולמסקנא** מדובר בעיר ביוניתי. **שלרבא**, בעיר גדולה אפילו שנתן מים, אפשר למכור ולא דוחים את האבילות. **לר"פ**, בכפר אפילו שלא נתן מים, לא דוחים את האבילות שאין למי למכור את הבשר. **וכדברי רב חסדא**, אף למדנו בברייתא.

**עוד למדנו בברייתא**, מי שפירסה אשתו נדה לפני הכניסה לחופה, אסור להם להתייחד, הוא ישן בין אנשים והיא ישנה בין הנשים. **ונוקטת הגמ'**, שדווקא אם לא בעל. **אולם אם בעל** מותר להם להתייחד.

**אין מונעין מהכלה תכשיטים כל ל' יום**. (עי' בעיונים על הדף, מה דין זה בא לחדש.) לא יבעול **ביאה ראשונה** בערב שבת ולא במוצ"ש. (יתבאר בע"ה בהמשך הסוגיא)

**הדין שמחמת אבילות** הוא ישן בין אנשים והיא בין הנשים, משום שדיני אבילות נוהגים בצינעא נוהגים אף במועד. **הקילו באבילות זידה**, במזיגת הכוס והצעת המיטה ורחיצת פניו וכו', יותר מאיסור בזמן היותה נדה. **ואילו באבילות זידה**, החמירו שלא התייחדו, שהרי האבילות שלו, והיא לא תמנע בעדו. **אולם בין אבילות זידה לזידה** מותר להיות כוחלת ופוקסת. **ואמר רב חיא**, דיני אבילות לבעל בזמן שאשתו אבילה דווקא כאשר הוא בפניה.

**שיטת רב אשי**, החמירו באבילות שלא יתייחדו רק באופן שמתו הוריהם בזמן שמחתם, שחששו שיקלו כיון שכבר הקילו עליהם להינשא, ולנהוג שבעת ימי שמחה. **אולם בשאר אבילות** אין איסור יחוד שלא יבואו להקל.